

परिच्छेद एक : परिचय

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि

प्रस्तुत शोधपत्रको शीर्षक पाठ्यक्रम अनुरूपतताका आधारमा कक्षा ६ को 'हाम्रो नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट कविताहरूको अध्ययन रहने छ। यो शोध पत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको पाठ्यांश ने.पा.शि. ५९८ को उद्देश्य पूरा गर्ने प्रयोजनले तयार गरिने छ।

हाम्रो देश नेपाल विभिन्न जात जाति, भाषा भाषि तथा धर्म संस्कृतिका मानिसहरूको बसोवास रहेको पाइन्छ। आ-आफ्नो धर्म संस्कृति मान्न पाउने सबैको स्वतन्त्र हक रहेको छ। गाउँ, घरमा आ-आफ्नै किसिमका भाषा बोल्ने गरिन्छ। तथापी धेरै जसो मानिसहरूले नेपाली भाषामा नै आफ्नो कुराकानी गर्ने गर्दछन्। सरल बोलचालको भाषा भएकोले नेपाली भाषा नै बढी प्रयोगमा आएको छ।

नेपाली भाषा सरकारी कामकाजको भाषा हुनुका साथैविद्यालय तहको शिक्षाको प्रमुख माध्यमको रूपमा रहदै आएको छ। त्यसैले विद्यालय तहको शैक्षिक क्रियाकलापका नेपाली भाषाको महत्वपूर्ण स्थान छ। विद्यालय तहको प्रारम्भिक कक्षादेखि उच्च तहसम्म अनिवार्य विषयको रूपमा नेपाली भाषालाई राखिएको छ। यसमा उच्च मा.वि. +२, स्नातक तह, स्नातकोत्तर तह, एम.फिल र अनुसन्धान तह सम्म नेपाली भाषामा पठन पाठन गरिएको छ। तसर्थ नेपाली भाषालाई नेपालको कानुनले संवैधानिक मान्यता प्राप्त गरेकोछ। त्यसकारण नेपाली भाषा सरकारी कामकाज, राष्ट्रभाषा र मानक तथा पठन पाठनका लागि स्तरीय भाषाको रूपमा रहेको छ।

नेपाल सरकारले पाठ्यक्रम तय गरी नेपालको ७५ वटै जिल्लामा कार्यान्वयन गरेको छ। नेपाली विषयलाई प्रभावकारी र व्यवहारिक ढङ्गले सिकाइ गर्न पाठ्यक्रमले निर्देश गरेको छ। पाठ्यक्रमका आधारमा भाषिक सीपहरू निर्धारण गरिएको हुन्छ। विभिन्न विधागत क्षेत्र र क्रमका आधारमा पाठहरूको वितरण गर्ने गरिन्छ। यसको मूल उद्देश्य विभिन्न विधाका रचनाका माध्यमबाट भाषिक सीप तथा सृजनात्मक क्षमताको विकास गर्नु रहेको हुन्छ।

प्रस्तुत शोध प्रस्ताव कक्षा ६ को 'हाम्रो नेपाली किताब' भित्र समाविष्ट कविताहरूको अध्ययनमा मात्र केन्द्रित रहने छ। निम्न माध्यमिक तह कक्षा ६ को सरकारी स्तरको हाम्रो नेपाली किताब नेपाल सरकार शिक्षा मान्त्रालय पाठ्यक्रम विकास केन्द्र सानोठिमी भक्तपुर परिमार्जित दोस्रो संस्करण वि.सं. २०७० को किताब भित्रका कविता विधामा समाविष्ट पाठहरूको पाठ्यक्रमका आधारमा भाषिक सीप, पाठको स्तरीयता, भाषिक उद्देश्यका आधारमा व्याख्या विश्लेषण गरी भाषा पाठ्यपुस्तकका सबल तथा दुर्बल पक्षहरूको जानकारी गराउनु र सकारात्मक सुभाब दिनु प्रस्तुत शोधको मुख्य अभिप्राय रहने छ।

१.२ समस्या कथन

भाषा पाठ्यक्रमले निर्दिष्ट गरेको उद्देश्यका आधारमा भाषा पाठ्यपुस्तक निर्माण हुनुपर्दछ। पाठका विभिन्न विधाहरू क्षेत्र, क्रम समेतेर पाठ्यपुस्तक तयार गरी विद्यालय तहमा कार्यान्वयन गराई भाषिक उपलब्धि हासिल गर्ने अपेक्षा गरिएको हुन्छ। तसर्थ भाषा पाठ्यपुस्तकमा समावेश गरिएका अध्ययन एवम् अनुसन्धान वर्तमान परिवेशमा निकै महत्वपूर्ण मानिदै आएको छ। यसकारण यस शोधपत्रमा निम्न बुदाहरूलाई समस्याको रूपमा लिइने छ :

- क) कक्षा ६, को 'हाम्रो नेपाली' किताबमा भाषा पाठ्यक्रमको उद्देश्य अनुरूप कविता विधा राखिएको छ, छैन ?
- ख) पाठ्यक्रमले अपेक्षा गरेका उद्देश्यहरू पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट कविताहरूबाट पूरा भएका छन् ?
- ग) कविताको संरचनात्मक पक्ष कस्तो छ ?
- घ) छनोट र स्तरणको आधारमा ती कविताहरूको स्थिति कस्तो छ ?
- ङ) विद्यार्थीहरूको स्तर, उमेर रुचि तह अनुसार उपर्युक्त छ की छैन ?

१.३ अध्ययनका उद्देश्यहरू

कुनै पनि खोज तथा अध्ययन एउटा उद्देश्य लिएर मात्र गरिन्छ । उद्देश्यविनाको विषयवस्तु तथा खोज प्रभावकारी हुँदैन । त्यसकारण प्रस्तुत यस शोधको निम्न उद्देश्य रहने छ :

- क) कक्षा ६ को हाम्रो नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट भएका कविताहरू पाठ्यक्रम अनुरूपताको आधारमा विश्लेषण गर्नु ।
- ख) पाठ्यक्रमले अपेक्षा गरे अनुसार कविताहरूको उद्देश्य स्थिति केलाउनु
- ग) पाठ्यपुस्तकमा प्रयुक्त कविताहरूको संरचनात्मक पक्षको विश्लेषण गर्नु
- घ) छनोट र स्तरणका आधारमा पाठ्यपुस्तकमा प्रयुक्त कविताहरूको स्थिति केलाई लेखा जोखा गर्नु ।

१.४ अनुसन्धानात्मक प्रश्नहरू

प्रस्तुत अध्ययन तथा खोज कार्य निकै जटिल मानिन्छ । कुनै पनि विषयवस्तुको सूक्ष्म अनुसन्धान विभिन्न विषयको आधारमा केन्द्रित रहेर गर्ने गरिन्छ । तसर्थ यस शोधपत्र शुरु देखि अन्तिम निष्कर्ष सम्म पुग्न निम्न प्रश्नहरूमा केन्द्रित रहेर अध्ययन कार्य गरिनेछ :

- क) पाठ्यपुस्तकमा छनोट भएका कविताहरू पाठ्यक्रम अनुसार के-कस्तो रहेको छ ?
- ख) पाठ्यक्रमले अपेक्षा गरे अनुसार कविताहरूको उद्देश्यहरू के-कति पूरा भएका छन् ?
- ग) कविताको संरचनात्मक पक्ष कस्तो छ ?
- घ) पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट कविताहरू छनोट र स्तरणका आधारमा उपयुक्त छ की छैन ?
- ङ) विधागत पाठहरूको वितरण कस्तो छ ?
- च) विद्यार्थीहरूको उमेर, रुचि स्तर, तह अनुसार उपर्युक्त छन् की छैनन् ?

१.५ अध्ययनको महत्व/औचित्य

खोज तथा अनुसन्धान कार्य एक आफैमा महत्वपूर्ण विषय हो । विषयवस्तुको गहिरो अध्ययन गरेपछि एउटा निष्कर्ष निस्कन्छ । त्यसैको आधारमा अध्ययनको महत्व प्राप्त हुने गर्दछ । यो अध्ययनको महत्वलाई निम्न बुढामा उल्लेख गरिने छ :

- क) पाठ्यपुस्तकमा समावेश कविता विधाका अपुग कुराको खोजी गर्नु
- ख) कविता विधामा छनोट र स्तरणमा भएका त्रुटिको पहिचान गर्नु
- ग) पाठ्यक्रमले तयार पारेको क्षेत्रलाई समेट्न कविता सफल हुनु
- घ) समय सापेक्ष छन्द, गीतिलय र मुक्त लयका कविताको प्रयोग र महत्व बुझ्नु
- ङ) विद्यार्थीहरूमा कविता विधाका भाषिक सीपहरूको सहज रूपमा विस्तार गर्नु
- च) कविता विधामा भएका कमीकमजोरीको बारेमा सम्बन्धित पक्षलाई सल्लाह र सुझाव दिनु ।

१.६ अध्ययनको परीसिमा

शोधको अध्ययन क्षेत्रलाई सीमितता गर्ने काम गरिन्छ । शोधको कार्य शुरु देखि अन्तिम सम्म पुग्दा निश्चित क्षेत्र तोकिन्छ । तसर्थ यहाँ यस शोधको अध्ययनलाई निम्न परीसिमामा सीमित गरिने छ :

- क) प्रस्तुत अध्ययन पाठ्यक्रम विकास केन्द्र सानोठिमी भक्तपुरद्वारा निर्धारित निम्न माध्यमिक तहको 'आधारभूत शिक्षा पाठ्यक्रम (कक्षा ६-८) २०६९ र कक्षा ६ को 'हाम्रो नेपाली' पाठ्यपुस्तक २०७० (दोस्रो संस्करण) मा सीमित रहने छ ।
- ख) यस अध्ययनले कक्षा-६ को नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट कविता विधालाई मात्र समेट्ने छ ।

परिच्छेद दुई : सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन र अवधारणात्मक ढाँचा

२.१ सैद्धान्तिक साहित्यको पुनरावलोकन

प्रस्तुत अध्ययन कविता विधा व्यवहारवादसँग सम्बन्धित रहेको छ। व्यवहारवादले सिकारुको आन्तरिक तथा बाह्य पक्षको अध्ययन गर्ने गर्दछ। कविता विधा अन्य विधा मध्ये कै एक महत्वपूर्ण विधाको रूपमा लिइने गरिन्छ। मानिसको माध्यमबाट प्रस्तुत गर्ने गरिन्छ। मानवीय जीवनका दुःख सुःखका अनुभूतिलाई प्रकट गर्ने सजिलो माध्यम कविता विधा रहेको छ। मूलतः यो शोध पत्र व्यवहारवादका अतिरिक्त संज्ञानवादी र रचनावादसँग सम्बन्धित रहने छ।

२.२ सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन

प्रस्तुत शोधपत्रसँग सम्बन्धित कविता विधामा हाल सम्म के कति अध्ययन अनुसन्धान भएका छन् भनि खोजी कार्य गरिने छ। विगत देखि हालसम्म विद्यालय तहमा पढाइ हुने नेपाली पाठ्यपुस्तकमा छनोट गरिएका कविता, कथा, निबन्ध प्रबन्ध, जीवनी, चिठ्ठी, नमूना अभ्यास तथा भाषिक सामर्थ्य जस्ता विषयहरूमा थुप्रै शोधकर्ताहरूले शोध कार्य गरेका छन्।

डा. पारसमणि भण्डारीद्वारा लेखिएको स्नातकोत्तर नेपाली शिक्षा शोधविवरण (२०६३) पुस्तकभित्र २०५ वटा शोधविवरण उल्लेख गरिएको छ। त्यसमध्ये नेपाली भाषा शिक्षा विभाग कीर्तिपुरमा भएका गुनाकार भण्डारी (२०५५) द्वारा लेखिएको शोधपत्र माध्यमिक तहका भाषा पाठ्यपुस्तकमा समावेश गरिएका कविताको अध्ययन विश्लेषण शोध पत्र पहिलो मानिन्छ। यस शोधपत्रमा पाठ्यक्रम अनुरूप नीति प्रधान र प्रकृति प्रधान कविता नभएको, अङ्क विभाजन नभएको, शब्दार्थमा त्रुटि भएको तथा गद्य कविता नभएको जस्ता कमजोरीहरू औल्याइएको छ। यस शोधपत्रमा माध्यमिक तहका नेपाली पाठ्यपुस्तकमा तयार पारिएका कविताहरूको शीर्षक, विधा, अलङ्कार विधा, शब्द, अर्थ र वाक्य, लय विधा, दृष्टिविन्दु र संरचनाका आधारमा विश्लेषण गरिएको छ।

महेन्द्र रत्न क्याम्पस ताहचल काठमाण्डौबाट शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा नवराज खनालले (२०५८) मा कक्षा ९ र १० को नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट कविताहरूको विश्लेषणात्मक अध्यापन शीर्षक प्रस्तुत गरेको पाइन्छ। यस शोधपत्रमा कक्षा ९ र १० का

अनिवार्य पाठ्यक्रम अनुरूपता पहिल्याउने, पाठ र अभ्यासको स्तरण र छनोटको अध्ययन गरिएको छ । कवितालाई विभिन्न शीर्षक, लय, भाषाशैली, भाव विचार, दृष्टिविन्दु, विम्वप्रतीक आदिको आधारमा कविताको विश्लेषण गरिएको छ । पाठ्यक्रमले निर्देशित गरेका नीति, इतिहास, समाज, प्रकृति, संस्कृति प्रधान गरी विभिन्न किसिमले वर्गीकरण गरेको पाइन्छ । तर लोकप्रधान र मनोविश्लेषणात्मक पर्याप्त नभएको कुरा समेत यस शोधपत्रमा उल्लेख गरिएको छ ।

पर्शुराम निरौला (२०७०) द्वारा लिखित पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा ९ र १० को नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट कविताहरूको अध्ययन शीर्षकको शोधपत्रमा कक्षा ९ र १० को नेपाली पाठ्य पुस्तकमा रहेका ६ वटा कविताहरूलाई छुट्टाछुट्टै संरचनागत तवरले सुक्ष्म रूपमा विश्लेषण गरेको पाइन्छ । धेरै कुराहरू पाठ्यपुस्तकका कविताले समेटेपनि कक्षा १० को कविता भन्दा ९ का कविताहरू धेरै गाह्रो रहेकोले छनोट र स्तरणलाई त्यति ख्याल नगरेको कुरा यस शोधपत्रमा उल्लेख गरिएको छ ।

त्यसैगरी नारायणप्रसाद पाण्डे (२०५९) द्वारा लिखित कक्षा ५ को मेरो नेपाली पाठ्यपुस्तकमा प्रयुक्त कविताहरूको विश्लेषणात्मक अध्ययन नामक शोधपत्रमा छनोट र स्तरणका दृष्टिले कविताको क्रम नमिलेको कुरा उल्लेख गरेको पाइन्छ । उक्त पाठ्यपुस्तकमा म कस्तो हुँ र गरिव कविता जटिल प्रकृतिको छनोट गरिएको छ । यो सरल देखि जटिल क्रमको प्रयोग भएका शब्दहरू वालवालिकाको दैनिक जीवनमा आउने खालको देखिदैनन् । संस्कृतका कठिन शब्दहरूको छनोट गरिएको पाइन्छ । त्यसकारण कविता विधाको क्रम सरलदेखि जटिल सिद्धान्त अनुसार छनोट गर्नुपर्ने, विद्यार्थीको जीवनमा प्रयोग हुने खालको शब्दहरूको प्रयोग गर्नुपर्ने उद्देश्य तथा शिक्षण विधिलाई कक्षागत रूपमा निर्धारण गर्नुपर्ने जस्ता सुझावहरू उल्लेख गरिएको छ ।

लामिछाने (२०६५ पृ.सं. १९७) छैटौँ संस्करणद्वारा लिखित नेपाली भाषा शिक्षण परिचय नामक पुस्तकमा कविता शिक्षण शीर्षक अन्तर्गत प्रयोजन विधि र यसको शिक्षण कार्यकलापको बारेमा चर्चा गरिएको छ । कसरी शिक्षण गर्ने, कविता शिक्षणका विधि र प्रयोग विषयमा स्पष्ट धारणा लामिछानेले राखेपनि कस्ता खालका कविताहरू पाठ्यपुस्तकमा समावेश गर्ने भन्ने बारे उल्लेख गरेको पाइदैन ।

अधिकारी र शर्मा (२०६५) द्वारा लिखित प्रारम्भिक नेपाली शिक्षण नामक पुस्तकमा कविता शिक्षण सम्बन्धि निकै चर्चा गरिएको छ । कविता शिक्षणबाट उच्चारणमा सुधार शब्दभण्डार र रचना सामर्थ्य बढाउन जस्ता महत्वपूर्ण भाषिक क्षमताको विकासमा मद्दत मिल्दछ (अधिकारी र शर्मा २०६५ : पृ.सं. १०८) । उक्त पुस्तकमा कविता शिक्षणको प्रयोजन र कार्यकलापको बारेमा उल्लेख गरिएको छ । यसमा प्राथमिक तहको नेपाली भाषा शिक्षण सम्बन्धि चर्चा गरिएको छ । निम्न माध्यमिक र माध्यमिक नेपाली कविताको अध्ययन भने भएको छैन ।

कविता विधामा केन्द्रित रहेर यस अघि अग्रज शोधकर्ताहरूले थुप्रै अनुसन्धान कार्य गरे पनि निम्न माध्यमिक तह कक्षा ६ को हाम्रो नेपाली किताव भित्रको कविताहरूको अध्ययन विश्लेषण गरेको पाइदैन । नयाँ पाठ्यक्रम (२०६९) ले निर्देश गरे अनुसार कविता विधाको छनोट र स्तरण भएको छ छैन ?, पाठमा कविताहरूको संरचनात्मक पक्ष कस्तो छ ?, विद्यार्थीहरूको स्तर, उमेर, रुचि, तह अनुसार उपयुक्त छ छैन ? आदि पक्षको अध्ययन विश्लेषण गर्ने कार्यमा यस अघि गरिएको शोध अध्ययनले विशेष सहयोग पुऱ्याउने छ ।

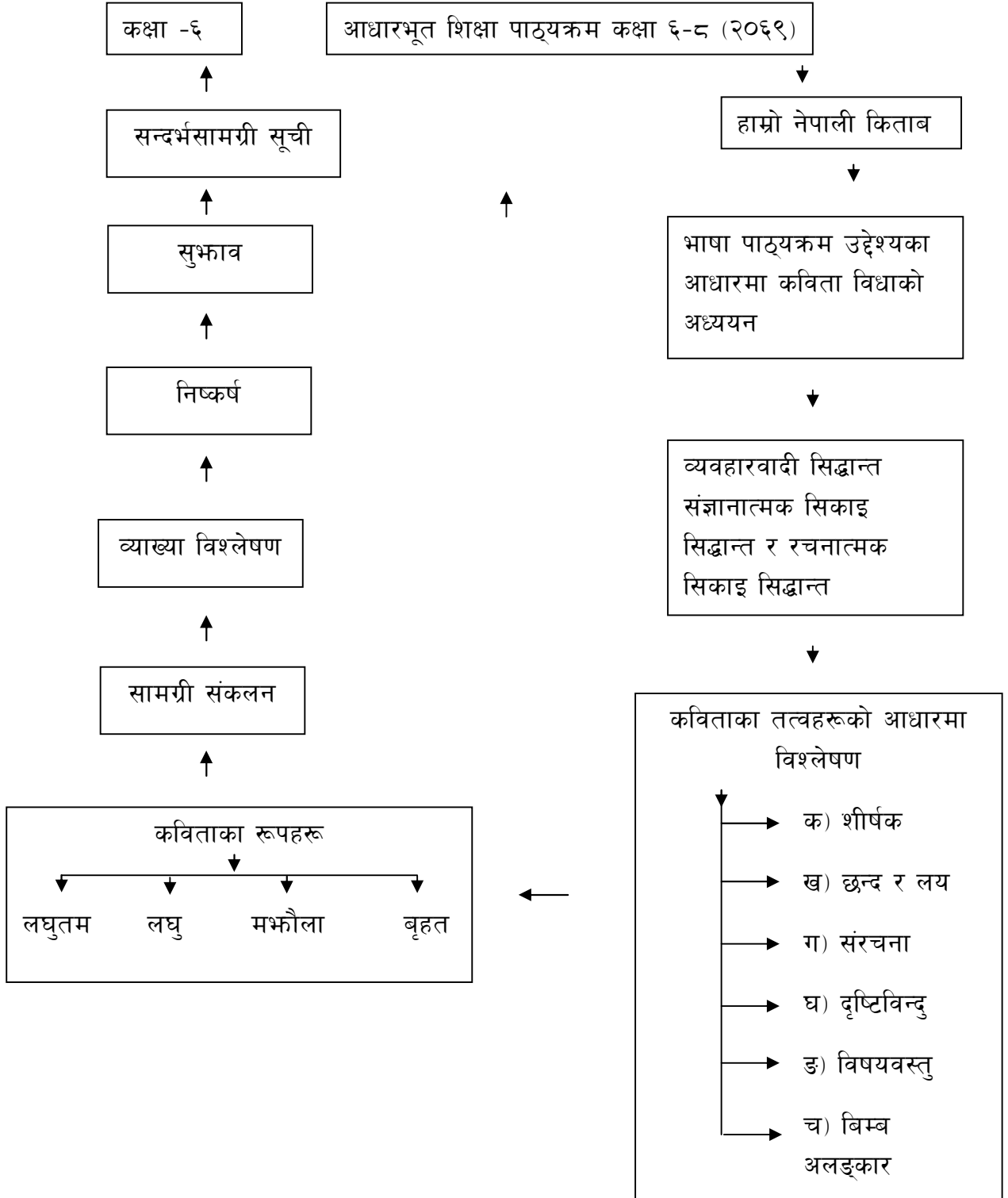
२.३ अध्ययनका लागि पुनरावलोकनको उपादेयता

प्रस्तुत शोध कार्य सम्पन्न गर्नको लागि सैद्धान्तिक साहित्यको पुनरावलोकन र सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकनले यस अनुसन्धान कार्यलाई महत्वपूर्ण रूपमा सहयोग पुऱ्याउने छ । विगत देखि वर्तमान सम्म गरिएका अनुसन्धान कार्यबाट के कस्ता निष्कर्ष प्राप्त भए र भावि शोध कार्यका लागि के कस्ता शीर्षकहरू चयन गरिएका छन् भन्ने कुराको जानकारी यस अध्ययनको पुनरावलोकनबाट प्राप्त भएको छ । तसर्थ पूर्व कार्यको अध्ययन र अनुसन्धानले यस शोध कार्यलाई निकै उपलब्धि मूलक बनाउनमा मद्दत गर्ने छ साथै शोध कर्तालाई आफ्नो अध्ययनको निष्कर्षमा पुगी उपयुक्त सुझाव प्रदान गर्न सहयोग गर्नेछ ।

२.४ सैद्धान्तिक अवधारणात्मक ढाँचा

प्रस्तुत शोध कार्य गर्दा निश्चित सिद्धान्तमा आधारित भई अनुसन्धान गरिने छ । प्रस्तुत कविताको अध्ययन विश्लेषण कार्य विभिन्न कविताका तत्वहरूको आधारमा यसका रूपहरूको आधारमा गरिने छ । मूलतः पाठ्यक्रमको आधारमा छनोट र स्तरण गरिएको छ छैन, संरचनात्मक पक्षमा समेत केन्द्रित भएर यो शोध कार्य गरिने छ । कविता विधासँग

सम्बन्धित श्रद्धेय गुरुहरूसँग समेत प्रत्यक्ष भेटघाट गरेर प्राप्त सुभाबको आधारमा शोधपत्र तयार गरिने छ । विभिन्न पाठ्यपुस्तकको सुक्ष्म अध्ययन गरी विषयवस्तुसँग मिल्ने कुराहरू यस अध्ययन कार्यमा समावेश गरी सम्पन्न गरिने छ । प्रस्तुत शोध अध्ययनको अवधारणात्मक ढाँचालाई निम्न रेखा चित्रमा उल्लेख गरिएको छ :

परिच्छेद तीन : अध्ययन विधि र प्रक्रिया

३.१ अध्ययनको ढाँचा र विधि

प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्नको लागि पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक बीचको तालमेल हेर्नको लागि तुलनात्मक विधिको प्रयोग गरिने छ । पाठ्यपुस्तकमा अभ्यासहरू पाठ्यक्रम अनुरूप छन् की छैनन् भनि अध्ययन गर्न विश्लेषणात्मक विधिको प्रयोग गरिने छ ।

३.२ जनसंख्या, नमुना र नमुना छनोट रणनीति

नेपाल सरकार, पाठ्यक्रम विकास केन्द्रको नयाँ पाठ्यक्रम (२०६९) अनुसार पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा ६ मा नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट कविताहरूको अध्ययन विश्लेषण नभएकोले यस अनुसन्धानको लागि प्रस्तुत कविताहरू छनोटमा परेका छन् । त्यसैले कक्षा ६ का सम्पूर्ण कविताहरू नमूना छनोटको रूपमा रहने छन् ।

३.३ अध्ययन क्षेत्र

प्रस्तुत शोधको अध्ययन क्षेत्र नि.मा.वि. तहको आधारभूत शिक्षा पाठ्यक्रम (२०६९) ले निर्दिष्ट गरेअनुरूप नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट कविताहरू रहनेछन् ।

३.४ तथ्याङ्क सङ्कलनका साधन र तरीका

क) प्राथमिक सामग्री : यो शोधकार्यका लागि आवश्यक विभिन्न प्रतिवेदनमा प्राप्त सूचना तथा छलफल रहनेछन् ।

ख) द्वितीय सामग्री : नेपाल सरकार पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले तयार गरेको नयाँ आधारभूत शिक्षा पाठ्यक्रम (२०६९), कक्षा ६ को नेपाली पाठ्यपुस्तक शिक्षक निर्देशिका विभिन्न व्यक्तिहरूले गरेको शोधपत्रहरू, शोधकार्यसँग सम्बन्धित विविध पुस्तक तथा पत्रपत्रिकाहरू यो शोधकार्यका लागि आवश्यक सामग्रीहरू हुनेछन् ।

३.४ तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया

प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्दा पुस्तकालयीय स्रोतबाट सामग्रीहरू संकलन गरिने छ । शोध अध्ययनसँग सम्बन्धित सूचनाहरू पुस्तकालयमा गई प्रत्यक्ष खोज तथा अध्ययन गरी टिपोट गरिने छ । यसका अतिरिक्त नेपाली भाषा शिक्षणसँग सम्बन्धित पाठ्यक्रम, शिक्षक

निर्देशिका पाठ्यपुस्तकहरू, सन्दर्भ सामग्रीहरू समेत स्वयम् खरिद गरिनेछ । भाषा शिक्षकहरूश्रद्धेय गुरुहरूको अमूल्य सुझावहरू यो शोधपत्रमा संकलन गरी समेटिने छन् ।

३.६ तथ्याङ्क व्याख्या र विश्लेषण प्रक्रिया

शोधपत्र तयार गर्नको लागि विभिन्न खोज तथा सूचनाहरू नै महत्वपूर्ण सामग्री हुने गर्दछ । तसर्थ शोध अनुसन्धान गर्ने विभिन्न आधारहरू हुन्छन् । अध्ययनलाई व्याख्या विश्लेषण गर्नको लागि तालिकीकरण साङ्ख्यिकीकरणको प्रयोग गरिने छ । अध्ययनलाई विश्वसनीय र वैध बनाउन तुलनात्मक तथा वर्णनात्मक विधिको प्रयोग गरिने छ ।

सन्दर्भग्रन्थसूची

- अधिकारी, हेमाङ्गराज र केदारप्रसाद शर्मा (२०६५), प्रारम्भिक नेपाली शिक्षण, पाँचौं संस्करण, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
- खनाल, नवराज (२०५८) कक्षा ९ र १० को नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट कविताहरूको विश्लेषणात्मक अध्ययन : महेन्द्ररत्न क्याम्पस ताहाचलमा प्रस्तुत अप्रकाशित शोधपत्र ।
- निरौला , पर्शुराम (२०७०) पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा ९ र १० को नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट कविताहरूको अध्ययन : सुकुना बहुमुखी क्याम्पस इन्द्रपुरमा प्रस्तुत अप्रकाशित शोधपत्र ।
- नेपाल सरकार (२०६९) आधारभूत शिक्षा पाठ्यक्रम (कक्षा ६-८) पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी , भक्तपुर ।
- भट्टराई, रामप्रसाद (२०६८), दोस्रो संस्करण भाषिक अनुसन्धान विधि परिचय र प्रयोग, काठमाडौं : शुभकामना प्रकाशनप्रा.लि. ताहाचल ।
- भण्डारी, पारसमणि (२०६५), नेपाली कविता र काव्य , काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार भोटाहिटी ।
- भण्डारी, पारसमणि (२०६३), स्नातकोत्तर नेपाली शिक्षा शोधविवरण, काठमाडौं : न्यु हिरा बुक्स इन्टरप्राइजेज, कीर्तिपुर ।
- भण्डारी, पारसमणि र माधवप्रसाद पौडेल (२०६८), साहित्य शास्त्र र नेपाली समालोचना, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, भोटाहिटी ।
- लामिछाने, यादवप्रसाद (२०६५) छैटौं संस्करण नेपाली भाषाशिक्षण परिचय, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, भोटाहिटी ।

पाठ्यक्रमअनुरूपताका आधारमा कक्षा -६ को नेपाली पाठ्यपुस्तकमा
समाविष्ट कविताहरूको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, अन्तर्गत सुकुना बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली
भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) द्वितीय वर्ष
नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधप्रस्ताव

शोधकर्ता

निर्मला बास्तोला

एम.एड. द्वितीय वर्ष

क्याम्पस रोल नं. २१८

परीक्षा क्रमाङ्क : २१४००३६/२०६८

त्रि.वि. वि. दर्ता नं. : ९-२-६१६-१६-२००७

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

कोशीहरैचा, मोरङ

२०७३/२०१७